

Петер Ауфшнайтер

8 ГОДИНИ В ТИБЕТ

София, 2020

Преводът е направен по изданието:

PETER AUFSCHNAITER

SEIN LEBEN IN TIBET

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното писмено съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© 1983 by Martin Brauen

© Явор Константинов, превод, 2020

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

ISBN 978-619-01-0585-5

ПЕТЕР АУФШНАЙТЕР

ГЪДИНИ
— В —
ТИБЕТ

Преводот немски
Явор Константинов

**СПЕЦИАЛНИ БЛАГОДАРНОСТИ ЗА СЪДЕЙСТВИЕТО
ПРИ ИЗДАВАНЕТО НА ТАЗИ КНИГА:**

СЕМЕЙСТВО НОТАРИУС ПАУЛ БАУЕР, МЮНХЕН
ОБЩИНА НА ГРАД КИЦБЮЕЛ, ОТДЕЛ КУЛТУРА
СЛУЖБА НА ТИРОЛСКОТО ФЕДЕРАЛНО ПРАВИТЕЛСТВО,
ОТДЕЛ КУЛТУРА, ИНСБРУК
ФЕДЕРАЛНА СЕЛСКОСТОПАНСКА КАМАРА НА ТИРОЛ, ИНСБРУК
БАНКА ШПАРКАСЕ, КИЦБЮЕЛ
Г-Н ЯН БОН, КИЦБЮЕЛ
СЕМ. Д-Р КЛАУС РАЙШ, КИЦБЮЕЛ
ФОНДАЦИЯ „ХИМАЛАЯ” КЪМ ГЕРМАНСКОТО АЛПИНИСТКО
ДРУЖЕСТВО (д-р Герхарт Кламерт), МЮНХЕН
Г-ЖА ЛОТЕ НАЕФ, БАЗЕЛ
Г-ЖА КЛАРА ЗАЙВАЛД, ИНСБРУК
(от името на роднините на Петер Ауфшнайтер)
Г-ЖА ПРОФ. Д-Р БЛАНЖ КР. ОЛШАК, ЦЮРИХ

СЪДЪРЖАНИЕ

Бележки на съставителя	7
Въведение	13
Предговор на германската фондация „Хималая“	14
Биография	17
Възпоменателни слова	27
От Нанга Парбат до военнопленническият лагер	29
Надлъж и нашир през Западен Тибет	34
Тасамът Традюн	39
От Традюн през Дзонгка към Кийронг	43
Кийронг – щастливата долина	51
Бягство към Китай	68
Първи дни в Лхаса	91
Тибетска политика	93
Първи поръчки за Тибет	103
Бележки върху климата	111
Карпа и Ретинг – политически междуособици	116
Археологически находки	122
Опити за отглеждане на земеделски култури, проект за построяване на мост и на първата самолетна писта в Тибет	130
Отново на път	145
Гианце и Шигаце	156
Първо пътуване на север	167
Отново в Шигаце и второ пътуване на север	195
Заминаване за Саця	211
Дза Ронгпху – от северната страна на Еверест	216
Връх Еверест	220
Снежният човек	223
Картата на Тибет	225
От „Чьодзонг“ до Нянанг и обратно към Кийронг	229
„Драгкар Тасо“ и Лапчи – спомени за Миларепа	238
Сбогуване с Тибет	243
Библиография	251
Списък на фотографите и местата на снимките в книгата	253

БЕЛЕЖКИ НА СЪСТАВИТЕЛЯ

При внимателната обработка на ръкописа на настоящата книга, който на места не бе повече от чернова, се опитах да се придържам възможно най-близо до съдържанието на текста на Ауфшнайтер, да запазя донякъде общата подредба, както и да не променям много стила на писане. Многобройни детайли от ръкописа бяха сверени за тяхната достоверност и там, където сметнах за удачно, направих корекции и съответно допълнения.

Поради липса на място доста пасажки са пропуснати, като например описания на пътувания, съдържащи по-незначителна информация. Също така не са включени допълнителните глави за екскурзии в Северен Непал, така че книгата завършва с пристигането на Ауфшнайтер на 25 януари 1952 г. в Катманду. Отпратките към тибетоложката литература самият Ауфшнайтер бе ограничил до минимум. Книгата не трябваше да бъде научно изследване, а един личен разказ за страната Тибет от човек, който бе живял там почти осем години, непосредствено преди нахлуването на китайците. Той обичаше тази страна и нейните жители и само скромността му е причина симпатиите му към Тибет, познанията му и фотографският му материал от Покрива на света толкова дълго да не достигнат до обществеността. Петер Ауфшнайтер имаше скрупули към това да се про-

дава, да използва преживяванията си за публицистика или пък да залъгва с нещо читателя. „Не да блестиш, а да бъдеш“ бе девизът на Петер Ауфшнайтер и вероятно главната причина за късното издаване на тази книга се дължи на факта, че Петер Ауфшнайтер следваше истински този девиз.

Скромността, способността да преодолява разочарованията посредством вътрешна сила и постоянен стремеж да е полезен на другите чрез практическо прилагане на познанията си бяха важни положителни качества на Ауфшнайтер. Освен това той обичаше природата и самотата, въпреки че винаги се е чувствал свързан с хората около себе си. В това той приличаше на един известен тибетски светец, когото той много харесваше и не е никак учудващо, че тази личност често се споменава в настоящата книга. Това, с което Миларепа толкова впечатляваше Ауфшнайтер, бяха, поне така мисля, не толкова неговите дълбоки будистки наставления, колкото начинът му на живот и по-точно – любовта му към природата и хората и склонността му към уединен живот.

Писменият материал от архива на Ауфшнайтер, който днес се намира в Етнологияния музей на Цюрихския университет, изпълва немалък брой метални кутии. В тях има кратки пътеписи, списъци с измервания на ви-

сочини, сметки, адресни регистри, бележки към статии, проекти, ръкописа на настоящата книга и една много обемна кореспонденция, съдържаща стотици писма. Освен членове на семейството – на първо място неговата майка – и приятели, към хората, с които си кореспондира, се числят и Джузепе Тучи, Свен Хедин и Хю Ричардсън. По време на престоя си в Тибет Петер Ауфшнайтер получава многобройни запитвания по много специфични теми, например за приложението и сеитбата на ечемика, за видовете пчели, които се срещат в Тибет, за климатичните условия и т.н. На всички тези въпроси той отговаря с огромно търпение (за някои писма са налични два и повече варианта) и с голяма точност, въпреки че, както самият той нееднократно дава да се разбере, многобройните му задължения го възпрепятстват да пише. Писмата до неговите приятели и роднини често съдържат интересни факти и затова в настоящата книга съм добавил откъси от тях, като някои отчасти се намират в архива само като чернови.

Интерес представляват и картографските материали на Петер Ауфшнайтер, които за съжаление обаче съществуват в голямата си част единствено под формата на скици. Причината за това вероятно е фактът, че от 1953 до 1956 г. Петер Ауфшнайтер работи върху тибетски картографски материали (лични и чужди) в географския отдел към индийската армия

(Geographical Section of the General Staff, Indian Army) в Делхи, вследствие на което важни документи и оригинали на тибетски карти сигурно са попаднали в индийската армия.

Особено благодарен съм на издателя за възможността в настоящата книга да се публикува* – като една особена рядкост – и градският план на Лхаса. Той е изготвен от Петер Ауфшнайтер по поръчка на тибетското правителство и е пример за една от многото му пожертвователни дейности на „Покрива на света“, като същевременно илюстрира и прецизния му начин на работа.

Фотографиите в тази книга, ако не е указано друго, са направени от самия Петер Ауфшнайтер. Разясненията към отделните снимки в по-голямата си част са също негови, въпреки че на места са допълнени с по-дълги текстове от писма и записки, взети от архива му. Подборът на снимките е направен от издателя г-н Ян Бон и от мен. Тъй като Петер Ауфшнайтер се сдобива със собствена камера едва от края на 1949 г., в архива му липсват фотоматериали за периода от 1944 до края на 1949 г. Тази пролука е запълнена със снимков материал на други пътешественици в Тибет, както и чрез снимки на Ауфшнайтер от тибетските територии в Непал. След заминаването си от Тибет Ауфшнайтер е обзет от неудържимото желание да се завръща в области, в които живеят тибетци, съответно хора на тибетската култура и начин

* Първото издание от 1983 г. е съдържало като приложение градския план на Лхаса. – Б.пр.

на живот. Така, подтикван от тази носталгия по Тибет, той отново и отново пребродва северната част на Непал и дори веднъж успява, дълго преди Тибет да бъде отворен за туристи, да прекара няколко дни в тибетското село Кочар и да си спомни за старите времена. Тъй като северните непалски райони почти не се различават в културно отношение от пограничните тибетски земи, а в архива на Петер Ауфшнайтер има в изобилие интересен снимков материал от тези области, в настоящата книга на подходящи места са представени и някои от направените в Северен Непал снимки.

Начинът на изписване на географските наименования от Петер Ауфшнайтер, както и на лични имена и тибетски изрази, е запазен на повечето места (с изключение на буквеното съчетание „chh“, предадено просто с „ch“). В случая не става дума за точна транскрипция, а за близък до тибетското произношение начин на изписване, който се базира на първоначалния ръкопис и на картографските скици на Петер Ауфшнайтер. Там, където в оригинала и върху картите имената са изписани различно, в случаи на съществени разминавания са дадени и двата варианта.

Тази книга нямаше да бъде осъществена без неуморното участие в работата на Ян Бон – филмов деец с големи интереси към Тибет и тибетците, – затова отправям сърдечни благодарности към него. Той посредничеше, преговаряше, търсеше и намираше решения на многобройните проблеми; откри негативите на Петер Ауфшнайтер, които заедно с целия писмен архив и някои предмети (също благодарение на Ян Бон) бяха получени от Етнологияния музей на Университета в Цюрих; накрая намери и издател, на когото също така бих искал да благодаря за приятната съвместна работа. Най-сърдечни благодарности и за Елизабет Пфедли, която помогна за изясняването на много подробности и за преглеждането на коректурите; на Клер Зикемайер – за проверката на правописа и коректурите; на Петер Еплер – за по-дребни редакторски работи; и накрая, на онези, които предоставиха снимков материал за книгата – Йос Бахофер, Хю Ричардсън, Михаел Хенс (Архив на Етнологияния музей, Цюрих), инж. Ервин Шнайдер, Курт Покос и др.

*Мартин Брауен
Етнологияния музей
на Цюрихския университет*

Защо изобщо написах тази книга? Мислех си, че подобна книга би могла да покаже какви бяха нещата едно време в Тибет – малко преди големия, най-големия обрат в историята на този малък, но изключително значим народ. Тибет, какъвто е описан тук, не съществува вече и никога не би могъл да бъде същият за съжаление на естетите и на туристите. Но защо да оставаме неподвижни наблюдатели на Средновековието? Тибетците в изгнание безусловно доказаха способността си да се справят с живота, голямата си воля и живия си темперамент. Техният чар обаче не може да се прояви толкова ясно в сивото всекидневие на днешния свят. Той се обуславяше в най-голяма степен от особеностите на околната среда, от огромния простор на страната и ниската гъстота на населението.

Петер Ауфшнайтер

Негово Светейшество 14-ият Далай Лама, потънал в молитва

ВЪВЕДЕНИЕ

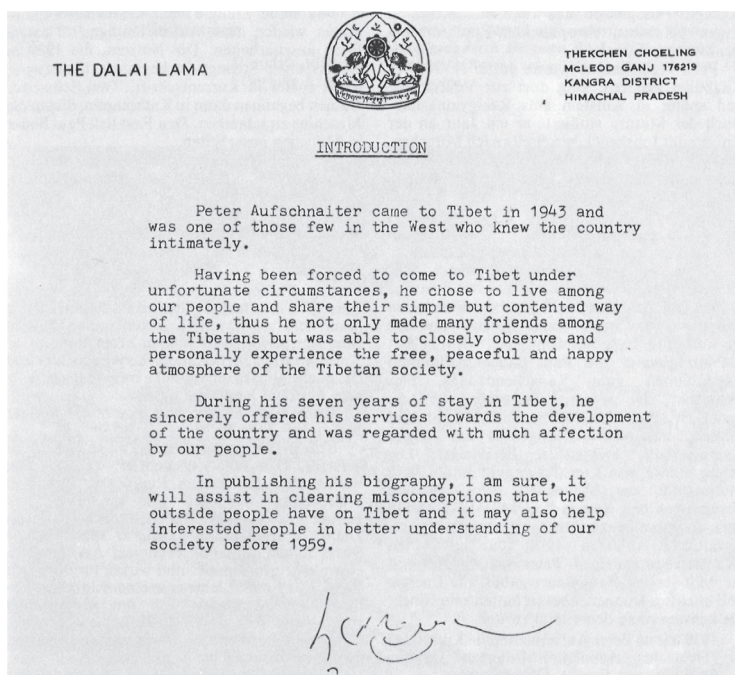
Петер Ауфшнайтер дойде в Тибет през 1943 г. и бе един от малцината западняци, които познаваха страната толкова отблизо.

Въпреки че бе принуден да дойде в Тибет поради неблагоприятни обстоятелства, той избра да живее сред нашия народ и да споделя неговия простичък, но щастлив начин на живот. С това той не само си спечели много приятели сред тибетците, но и бе в състояние да наблюдава отблизо и лично да изпита свободната, мирна и щастлива атмосфера на тибетското общество.

По време на своето седемгодишно* пребиваване в Тибет той на драго сърце предлагаше услугите си за развитието на страната и бе изключително обичан от народа ни.

Сигурен съм, че публикуването на биографията му ще може да допринесе за изясняване сред чужденците на преобладаващите недоразумения относно Тибет, както и ще помогне на заинтересованите да разберат по-добре обществото ни отпреди 1959 г

Далай Лама

* П. Ауфшнайтер остава в Тибет до януари 1952 г., прекарвайки в страната почти 8 години. – Б.пр.

ПРЕДГОВОР

НА ГЕРМАНСКАТА ФОНДАЦИЯ „ХИМАЛАЯ“

През целия си живот Петер Ауфшнайтер никога не бе имал собствено жилище или домашен кът в смисъла, който влагат в това повечето хора. Той винаги е притежавал неударжамата енергия на един голям алпинист и изследовател, който е стоял встрани от обикновените градски цели. Тибет, Индия и Непал бяха оставили своя отпечатък върху този тиролец и германец. Късните му фотографии въпреки европейския му стил показваха едно далекоеизточно лице.

Петер Ауфшнайтер е роден на 2 ноември 1899 г. в Кицбюл, където посещава основно училище, а по-късно, в Куфщайн – реална гимназия. След матурата той следва една година в Университета в Инсбрук, после се премества в Мюнхен, където се посвещава първо на агрохимията, а след това в Техническия университет следва агрономство. В Мюнхен той се присъединява към приятелския кръг на Академичното алпинистко дружество в Мюнхен, учи се на катерене във Вилдер Кайзер и скоро прави първите си изкачвания.

Още в гимназията Петер Ауфшнайтер изучава хинди. За първата немска експедиция в Хималаите той изготвя речник и поради езиковите

си познания става ценен член на експедицията. Не на последно място и заради това той участва в известните експедиции на Паул Бауер до Кангчендзюнга*. Канч – най-високият връх (8597 м) на гигантската планина на границата между кралствата Непал и Сиким, отличаваща се с огромен 6-километров хребет, привлича алпинистите. „Борбеният и изпълнен със завоевателски дух скип от Мюнхен“ – тази опитна група от редовете на Академичното алпинистко дружество в Мюнхен – прави опит за изкачване на Канч по ужасяващата североизточна шпора в две знаменателни атаки – през 1929 и 1931 г. Петер Ауфшнайтер и мъжете около Паул Бауер впрягат цялата си енергия и огромни способности, но нямат късмет. Те се завръщат, без да са покорили върха.

През 1939 г. Петер Ауфшнайтер ръководи проучвателното пътуване на Германската фондация „Хималая“ до стената Диамир на Нанга Парбат. Междувременно го изненадва началото на Втората световна война. В Карачи приключението на една хималайска експедиция се превръща в необратимото далекоеизточно приключение на живота му.

* Името е съставено от няколко думи: канг – сняг, чен – голям, дзю – обител, нга – пет. В превод от тибетски означава „Петте съкровищници на великия сняг“. – Б.р.

С този обрат започват настоящите записки, които Ауфшнайтер прави по време на своите дълги пътешествия в Тибет.

По-късно Паул Бауер отново и отново подканва Петер Ауфшнайтер да преработи тези записки в книга. Бележките, които през 1939 г. започват с габелсбергелови* стенографски записки, самият Бауер прехвърля след това на шрифта курент**. После две швейцарски дами започват да ги набират в Катманду на пишеща машина. Остатъкът Паул Бауер поръчва да се доработи в Мюнхен.

Ауфшнайтер нарича целия материал от ръкописи и снимки „грубо парче скала, от което само някой като Бойерле (умалително за Бауер) може да извае форма“. Дори в деня, преди да умре, той помоли нас, неговите приятели, все пак да довършим книгата. До последните си дни той работеше по нея.

Г-жа Филипине, на която трябва специално да се благодари за появата на книгата, и самият Паул Бауер му четяха от ръкописа край болничното легло. Ауфшнайтер ги слушаше напълно концентриран, потвърждаваше, разясняваше тук и там, произнасяше буква по буква нечетливи чужди термини – всичко по памет и много точно.

Петер Ауфшнайтер беше един забележителен човек.

Собствеността му в най-добрите времена се побираше в 17 куфара. Съдържанието им той разпростираше из цялото помещение, в което пребиваваше. След бягството си от Тибет от китайците той живееше като обикновен индиец в Делхи. По-късно се пренесе в Катманду и обитаваше една-единствена стая в Швейцарското дружество за техническо подпомагане (Swiss Association For Technical Assistance), където и работеше за тази бедна страна. За непознатите хора той живееше в един неописуем хаос. За него тези привидно разхвърляни части от живота му представляваха знаци, предмети и ситуации от един много дълъг път, по който той крачеше право напред.

Петер Ауфшнайтер беше човек, който още преди да се е чувало за подпомагане на слабо развитите страни, помагаше по свой начин на чуждите народи – в Тибет, Индия и Непал. За разлика от някои други той само бе давал на тези народи и никога не беше ограбвал богатства им, религиозните им предмети и произведения на изкуството. Той никога не бе изнасял нищо от страните, а само бе привнасял онова, което широкото му и задълбочено познание и активна човечност предлагаша. Петер Ауфшнайтер може би винаги бе малко „отвъден“ и не е бил никога уседнал човек. В този земен свят той бе активен по един различен от нашия начин.

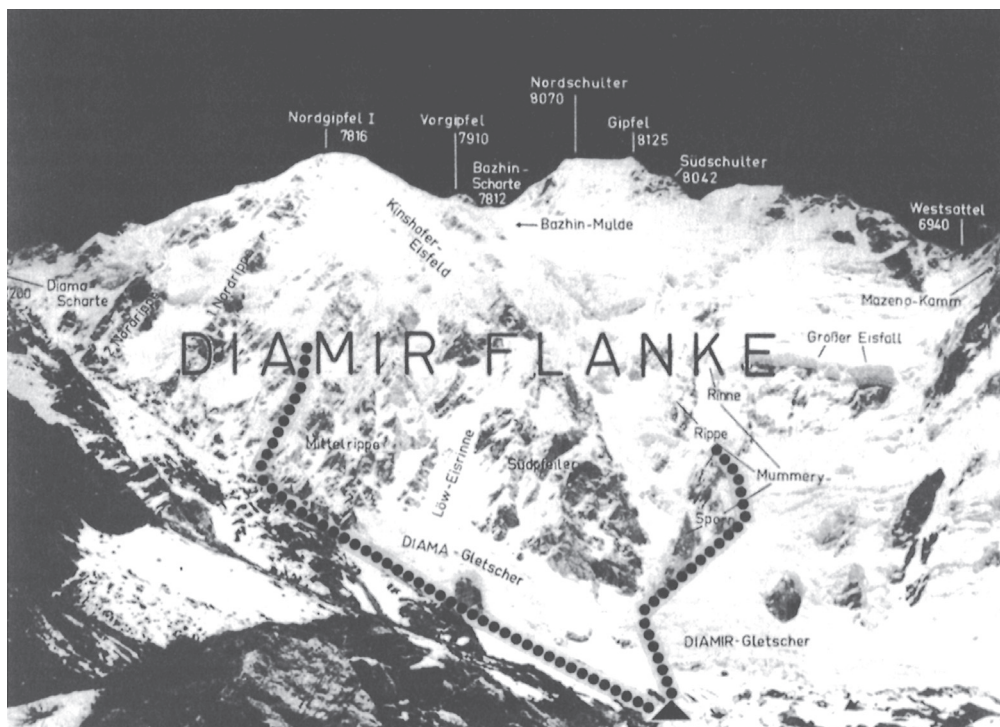
* Франц Габелсбергер – немски стенограф, основател на модерната графична стенография, приспособена за различни езици. – Б.р.

** Ръкописен немски шрифт. – Б.р.

Когато Петер Ауфшнайтер почина на 12 октомври 1973 г. в Инсбрук, с него си отидоха такива познания за Тибет, каквито на никой друг европейец не бе писано да притежава. Записките от тази книга ни разкриват една

загубена култура и един отминал живот, но същевременно и едни непреходни познания.

фондация „Хималая“
Герхарт Кламерт

През 1939 г. Петер Ауфшнайтер ръководи проучвателна експедиция по поръчение на фондация „Хималая“ към Съюза на германските автори до Нанга Парбат, с цел да бъде открит сигурен маршрут за изкачване на този дотогава още непокоряван връх. (Първо изкачване от Херман Бул, 1953.) Пунктирните линии показват двата изпробвани маршрута

БИОГРАФИЯ

Дипл. инж. Петер Ауфшнайтер
Роден на 2.11.1899 г.
Починал на 12.10.1973 г.

Петер Ауфшнайтер бе по-скоро мълчалив, затворен и интровертен. Неговата самовглъбеност излъчваше благотворно спокойствие, което разбираха главно тибетците.

Само на много добри приятели понякога той споделяше, по неговия скромнен начин, по нещо от многото си преживявания. Вернер Шултхес пише: „Петер Ауфшнайтер беше майстор в изкуството на сдържаността в изказванията си и стриктното ограничаване на всичко до най-важното за него.“

Петер Ауфшнайтер е роден в Кицбюл като син на дърводелеца Петер Ауфшнайтер и Катарина Зайвалд. Той посещава основно училище в родния си град и скоро става отличник. Още на 12-годишна възраст Петер Ауфшнайтер се опитва да кара ски, нещо не толкова типично за онова време. След това участва в групата на пионери в ски-карането Франц Райш.

След основното училище той посещава от 1911 г. Кралската реформирана реална гимназия или по-точно – Държавната реална гимназия в Куфщайн. По това време Петер Ауфшнайтер прави първите си планински изкачвания във Вилдер Кайзер.

През 1917 г. той прекъсва училище, защото неговият набор (1899) е свикан за военна служба. На 10 март Петер Ауфшнайтер е разпределен в Първи полк на имперския пехотен корпус „Кайзерйегер“.

Той е изпратен на фронта в Долomite, в участъка Брента-Адамело. Още в деня на примирието, на 3 ноември 1918 г., един ден след рождения си ден, в прохода Тонале Ауфшнайтер попада в плен като подофицер на 17-а високопланинска рота. Здравето на Петер Ауфшнайтер е разклатено. По онова време върлува коварен грип, но преди всичко той страда и от недохранване. След освобождаването му на 15 август 1919 г. от военнопленническия лагер при Рива на езерото Гарда той веднага посещава отново гимназията в Куф-

*Петер Ауфшнайтер (вляво)
с приятелите си планинари
инж. К. Ганер и г-жа К. Заниер
във Вилдер Кайзер (1929)*

щайн и на 31 октомври същата година взема зрелостния си изпит с отличие.

След това Петер Ауфшнайтер следва в продължение на една година в Университета в Инсбрук, а впоследствие записва аграрни специалности в Техническия университет в Мюнхен. Двадесетте години са основополагащи за по-късния му живот. През първия зимен семестър 1921/22 г. той се присъединява към Академичното алпинистко дружество, Мюнхен. Така Петер Ауфшнайтер се запознава с известни в алпинистките среди планинари като Велценбах, Вин, Алвайн, Виланд, Меркл и др. Един от другарите му алпинисти е и д-р Ернст фон Сименс. Ауфшнайтер се справя хладнокръвно с трудни скални маршрути във Вилдер Кайзер (например източната стена на Флайшбанк). В Доломитите изкачва между другото и Гулиа ди Brenta (северния ръб на Круцон ди Brenta), прави много изкачвания в Групо деле Пале, както и втори изкачвания на Кампаниле ди Вал ди Рода, Пала ди Сан Мартино, Крода дел Чимоне и Чима дела Мадона. Родната планинска верига Кайзер обаче си остава неговата най-любима цел. Той познава много добре големите класически стени.

През 1927 г. Петер Ауфшнайтер взема изпита си за дипломиран инженер (Dipl.-Ing.). Тази професия по-късно, в Тибет и Непал, ще е от голямо значение за него. По това време той се запознава с нотариуса Паул Бауер – уважаван алпинист и също така член на Академичното алпинистко дружество, Мюнхен. Скоро Бауер става приятел и покрови-

тел на Петер Ауфшнайтер. Така се стига до избора му на Ауфшнайтер, който е квалифициран отличен алпинист и същевременно езиково добре подготвен, за ръководител на първата немска експедиция в Хималаите през 1929 г., имаща за цел изкачването на връх Кангчендзюнга (8597 м, трети по височина в света). Още като ученик Петер Ауфшнайтер говори не само италиански и английски, а вече е запознат и с езиците, които са необходими за тази експедиция, между другото и с езиците на Сиким. Само най-близките му приятели са знаели, че той е езиков гений. По време на експедицията Петер Ауфшнайтер, въпреки че преди всичко е скален катерач, се утвърждава превъзходно и като катерач на лед. Експедицията достига височина от 7000 м, за тогавашното време едно значително постижение. При спускането по стръмния и тесен гребен партньорът на Ауфшнайтер във въжената свръзка – Байгл – пада от една снежна козирка. Ауфшнайтер успява да запази самообладание и скача към отсрещната страна на гребена, с което спасява живота и на двамата. (Експедицията се сблъсква с тежки метеорологични условия и неподозирани количества преснонавялял сняг, поради което изкачването на върха не сполучва.)

Две години по-късно Петер Ауфшнайтер участва и във втората експедиция до Кангчендзюнга. Този път тя достига височина от 7500 м, без използване на кислород. След експедицията, която поради постоянни лавини (откъсвания на навяти снеж-

ни козирки) трябвало да бъде прекратена, Ауфшнайтер изследва със своя спътник Леополд северната част на Сиким. Те навлизат в област, близка до тибетската граница. Още тогава Петер Ауфшнайтер проявява голям интерес към Тибет. Когато участниците в експедицията отново се събират в столицата на Сиким Гангток, всички усещат колко привлечен е бил Ауфшнайтер от тибетците и тази местност. Неговият приятел – дипл. инж. Ханс Пирхер – казва: „Петер бе като омагьосан.“

Колко много е познавал Петер Ауфшнайтер най-високите планини на света – Хималаите и Каракорум, – се вижда от неговия доклад за предишни експедиции, дълъг почти 100 страници (вж. Т. Херцог, „Борбата за световните планини“, Мюнхен, 1934).

През 1936 г. нотариус Бауер и Ф. Бехтолд основават Германската фондация „Хималая“ в Мюнхен. Управител става Петер Ауфшнайтер заради своите изключителни алпинистки познания на световно ниво. От мюнхенското бюро той ръководи наред с други и следните проучвателни пътувания в Хималаите: виенската експедиция до Нанга Парбат през 1937 г., през същата година – спасителната експедиция до Нанга Парбат, както и немската експедиция до Нанга Парбат през 1938 г.

През следващата година Ауфшнайтер лично ръководи за фондация „Хималая“ разузнавателната група до Нанга Парбат и Ракапоши. Придружават го Хайнрих Харер, Чикън и Лобенхофер. Проучва се т.нар. крило Диамир – един маршрут за изкачване,

за който се е смятало, че може да е безопасен и по-късно от досега използвания. Покрай това е открит и нов маршрут, т.нар. ребро Ауфшнайтер (вж. Райнхолд Меснер, „Солово изкачване на Нанга Парбат“). Въпреки че по-късно той не е директно използван от експедицията на д-р Карл Херлигхофер, оттогава е признат за проходим маршрут до върха на Нанга Парбат и впоследствие е изминаван неколkokратно. Макар че тогава става дума само за една проучвателна експедиция, начинанието предизвиква голям интерес. При това името на Петер Ауфшнайтер играе централна роля.

Четиричленният екип на Ауфшнайтер изкачва още върховете Диамир (5570 м) и Ганоло (6400 м). Междувременно в Европа Втората световна война е започнала и групата попада в плен на британците, докато пътува обратно през Индия. Военнопленническият лагер Дехрадун се намира в Северна Индия. Следват 4 години и осем месеца плен, придружени от няколко изпълнени с приключения опита за бягство. На 29 април 1944 г. от лагера успяват да се измъкнат Петер Ауфшнайтер, Хайнрих Харер, Ханс Коп и други четирима затворници. Коп отива в смятания за неутрален Непал, който обаче е на страната на Англия. Берлинчанинът отново е арестуван и върнат в лагера. И за останалите другари свободата е доста кратка. Първоначално Харер също иска да отиде в Непал, но Ауфшнайтер го разубеждава. Така двамата си поставят за цел да стигнат Тибет и столицата Лхаса.

По-късно Коп разказва, че бягството на Петер Ауфшнайтер и Хайнрих Харер към Лхаса е било възможно само поради доброто владение на тибетски от страна на Ауфшнайтер. По време на пленничеството в Дехрадун Ауфшнайтер изучава старателно тибетската писменост и език, както и тибетските обичаи, традиции, религия и история. Още тогава той скицира въпросните географски маршрути.

Ауфшнайтер и Харер достигат столицата на Тибет Лхаса на 15 януари 1946 г., преживявайки невъобразими трудности – окъсани, полуумрели от глад и на края на силите си. Със сигурност невинаги е било лесно да се справят с физическите натоварвания, които двамата е трябвало да понесат, защото и характеристиките на Ауфшнайтер и Харер са доста различни.

След няколко месеца по заповед на индийското правителство двамата са застрашени от екстрадиране в Индия. Представителят на Великобритания в Лхаса – г-н Хю Ричардсън, заедно с непалския майор Кайшер Бахадур (по-късно приятел на Петер Ауфшнайтер) успява умело и дипломатично да предотврати процедурата по екстрадирането.

В продължение на почти седем години Петер Ауфшнайтер извършва за тибетското правителство важни дейности в сферата на селското стопанство. Той полага усилия преди всичко за подобряване на посевния материал. Първият напоителен канал в Тибет е построен под ръководството на Ауфшнайтер. По време на из-

копните работи той намира може би първите по-големи археологически находки в Тибет. Ауфшнайтер също изработва планове за разширяване на вече съществуваща, но не напълно завършена малка електроцентрала. Той пише на приятеля си от ученическите години Ернст Райш в Кицбюл: „От 23 декември 1947 г. за няколко месеца съм в Лхаса, за да изработя план на града, и сега съм назначен на работа към правителството с указ на регента.“

С дейността си Ауфшнайтер става държавен служител. Той цени тибетците, а те уважават много тиролеца. Неговият кръг на познания е внушителен. Отношенията му с висшите държавни служители са особено сърдечни, а връзките със свещеното семейство на Далай Лама са откровено приятелски.

След като по-късно, в началото на 1950 г., червените китайци нахлуват в Източен Тибет, европейските вестници разпространяват смущаващи слухове за Ауфшнайтер и Харер, че двамата ръководели надзора над предложените и построени от тях укрепления за отблъскване на нашествениците.

За тези слухове съобщават например австрийският вестник „Винер Вохенаусгабе“ от 19 август 1950 г., както и уважаваният английски всекидневник „Дейли Хералд“. Един от двамата австрийци даже е описван като военачалник на тибетската армия. Нотариус Бауер опровергава тези твърдения, и то с право, защото междуременно Ауфшнайтер и Харер продължават спокойно дейностите си.

На 20 декември 1950 г. Петер Ауфшнайтер напуска Лхаса. Хайнрих Харер вече се е оттеглил в Южен Тибет в средата на ноември, а през март 1951 г. окончателно напуска Тибет.

Петер Ауфшнайтер иска да остане колкото се може по-дълго в Тибет и успява да удържи още около 10 месеца. Той трудно се разделя със своите задачи, с тибетците и страната. Скоро в Сиким се чува, че Ауфшнайтер е изчезнал, поради което принцеса Кукула, която е от тибетски произход и е сестра на регента на Сиким, дори изпраща в Южен Тибет група за неговото издирване. То остава безуспешно, защото Ауфшнайтер по това време се намира на югозападната граница на Тибет.

По пътя до там той посещава неразрушения все още от китайците манастир „Ронгпху“ и се изкачва сам до Лагер I на северния маршрут на връх Еверест. Само запознати знаят какви огромни разстояния е изминавал той за тази цел, през високи проходи и труднопроходими местности в Южен Тибет, без да има подходящи скипировка и обувки.

Когато китайските окупационни сили се приближават още повече до непалската граница, на Петер Ауфшнайтер не му остава нищо друго, освен да напусне станалата му толкова близка страна, в която е искал да остане завинаги. По пътя към границата, в посока Кийронг, той топографира връх Шиша Пангма, висок 8046 м. Този величествен планински масив тогава е още бяло петно върху карта-

та на страната. По-късно Ауфшнайтер продължава тази си дейност от Непал.

При пресичането на тибетско-непалската граница при Расува в края на 1952 г. непалският граничен пост се отнася почитателно с Петер Ауфшнайтер. За пристигането му вече е било съобщено на непалското правителство. Веднага след влизането му в столицата на Непал – Катманду, Петер Ауфшнайтер пише на загрижената си майка в Санкт Йохан в Тирол:

П. Ауфшнайтер
Катманду, 29 януари 1952 г.
Бходжаналая
Путали Садак
Дрили Базар
Катманду
Непал

*Мила моя мамо,
вчера пристигнах тук в Катманду – столицата на Непал. Със сигурност пак си се притеснявала, но аз съм здрав и съм добре. Надявам се и при теб да е така. Последните писма, които получих от теб през последното лято, не бяха много окуражаващи. Най-вече бях много натъжен да чуя, че отец Хубер е починал. Много съжалявам, че повече няма да мога да го видя. Моля да предадеш със закъснение на семейството му моите сърдечни съболезнования.*

В Шигаце веднъж получих няколко писма, които донесе един познат от пощенския клон в Гианце, но тогава не беше много разумно за мен да изпращам писма, тъй като по пощенската отсечка към Индия пътуваха много китайци.

Всъщност аз получих потвърждение, че мога да остана и при комунистите, но имайки предвид огромните промени, които сега предстоят в Тибет, предпочетох да напусна страната.

Тогавата от Шигаце най-напред направих два излета (по-скоро би трябвало да се нарекат експедиции – бел. на съставителя) на север, в райони, които от географска гледна точка бяха все още напълно непознати. В средата на септември тръгнах от Шигаце, за да напусна окончателно Тибет. През декември пристигнах в Кийронг, където преди с Харер бяхме живели почти година. От повечето места правех излети из околностите. От Кийронг пътувах с един стар познат, който заедно със семейството си отиваше на поклонение в Непал и Индия. След като днес се пренесох от мръсната къща, в която първоначално се бях нанесъл с тях, на новото място, от което сега пиша, имаше трогателна раздяла – едно завинаги сбогом с този симпатичен народ. Моят следваща стъпка е да замина за Ганток (Сиким), където се намират багажът и пощата ми, в която се надявам да има и твои писма. Първо обаче искам да разгледам малко района наоколо.

Изпращам ти сърдечни поздравии, също така и на всички познати и приятели.

Твой Петер

От този момент до принудителното му заминаване за Индия някои записки щяха да липсват, ако вече споменатият приятел Кайшер Бахадур не бе разказал по-отблизо за Петер Ауфшнайтер

в книгата си „Непал след революцията през 1950 г.“. Кайшер Бахадур – писател, патриот и политик – посвещава книгата на своя приятел с думите: „В памет на моя приятел г-н Петер Ауфшнайтер, с признателност и почит.“ („To the memory of my friend Mr. Peter Aufschnaiter, as a grateful homage.“)

Цитираме тук някои от най-важните пасажии от книгата на Кайшер Бахадур:

На 29 януари 1952 г. Кайшер Бахадур получи известие, че Петер Ауфшнайтер се намира в Непал. Веднага след пристигането си в Катманду Ауфшнайтер е разпитан от индийската армия, която по това време бе видимо силно представена в Непал, относно положението и ситуацията в Тибет, предизвикана от пълната китайска окупация. Ауфшнайтер трябваше да даде информация и за точното очертание на границата. Той бе желан гост на непалското правителство, на висшите служители и техните семейства. По онова време всеки познаваше малкото чужденци. Също и тогавашният министър-председател Матрика Прасад Койрала прие Петер Ауфшнайтер и му бе връчен орденът „Лъвът на сезона“.

Горе-долу по същото време в Кицбюл пристигна едно по-дълго писмо във връзка със съдбата на Петер Ауфшнайтер, написано от английския подполковник Х. У. Тобин. Подполковник Тобин – приятел на Ауфшнайтер и на Паул Бауер – бе офицер-координатор на двете експедиции до Кангчендзюнга през 1929 и 1931 г. Самият

Петер по-късно пише на майка си за Тобин: *В негово лице открих един от най-верните и дейни приятели в живота си, останал такъв през всичките тези години.*

Продължение от написаното от Кайшер Бахадур:

През цялата година Петер трябваше преди всичко да дава информация за удобните военни позиции в планините на Хималаите по границата на Тибет. Той изготви точни картографски скици, както и корекции на очертаните граници. Така Ауфшнайтер бе назначен за шест месеца от непалското правителство към Външно министерство – от 19 март до 23 септември 1952 г.

На 24 август през същата година Ауфшнайтер отново получава тежък удар от съдбата. Проиндийски настроеният генерал Махабис Шумшере решава, че Ауфшнайтер не може да продължи работата си на картограф в Непал, като същевременно му се забранява да работи и за Организацията по прехрана и земеделие към ООН (ФАО – от англ. Food and Agriculture Organization, ФАО), която по това време вече се е утвърдила в Непал. Тогавашната организация „Швейцарска помощ за развитието на Непал“, където ФАО е подслонена, не се намесва в тази ситуация. Петер Ауфшнайтер е почти безсилен, попаднал сред политическите раздори, възникнали между Тибет и Китай, от една страна, и между

Непал и Индия – от друга. През ноември 1952 г. по заповед на индийската армия Ауфшнайтер трябва да напусне Катманду. От 1 януари 1953 г. той прекарва четири години в картографския отдел на индийската армия в Ню Делхи, където работи по тибетски карти.

Един точен доклад от Вернер Шултес, който 9 години е отговорен директор на ФАО в Непал, разяснява ситуацията и по-нататъшната дейност на Петер Ауфшнайтер. Освен това писмата на Петер Ауфшнайтер от Ню Делхи до неговата майка, която той много уважава, както и тези до сестра му, писани по време на четиригодишния му престой в Индия, показват, че той винаги е искал да вземе майка си при себе си в Лхаса. От писмата му тя научава много неща, премълчавани пред другите.

По време на дейността му в столицата на Индия разнообразие не липсва. В отпуските Петер Ауфшнайтер предприема продължителни екскурзии в индийските Хималаи – в уединени долини като Лахоул, намираща се близо до границата на Тибет и Ладакх, или до планинската верига Гарвхал Хималаи. Негов спътник е бившият секретар на канадското посолство г-н Джордж Хемпсън. Дватама изкатерват в Гарвхал един шестхилядник, а друг един път – непокорения, висок 6058 м връх Ронти, чието изкачване многократно е било опитвано от други, но безуспешно. От равнината до върха те достигат само за една седмица.

Шерпът Тензинг Норгей (спътник на сър Едмунд Хилари при първото

изкачване на връх Еверест) също така е част от кръга познати на Петер Ауфшнайтер. Шерпът Тензинг го кани на среща на алпинистите в Ню Делхи. Като пример за младото индийско алпинистко дружество Ауфшнайтер е поканен от радио „All India“ да направи и сам да води предаване за алпинизма в Индия. Международните контакти на Петер Ауфшнайтер го свързват чрез кореспонденция и с изследователя на Азия Свен Хедин.

В този период американецът г-н Лоуел Томас посещава Петер Ауфшнайтер в Ню Делхи. Двамата се познават от Лхаса (1949). По това време г-н Томас, придружен от своя син, води разговори с тибетското правителство по поръчение на САЩ. По повод на това посещение в Ню Делхи Петер Ауфшнайтер казва на г-н Томас: „Надявам се един ден отново да бъда в Тибет и да мога да работя за Далай Лама и неговата страна.“

Младият г-н Томас пише в книгата си „В забранения Тибет“ („To forbidden Tibet“): „Мисля, че дотогава Петер Ауфшнайтер може да бъде открит някъде из Хималаите в Непал.“ Така и става. Но в действителност това отнема още две години.

Случва се и втора изненадваща среща. Ханс Коп, третият затворник от Дехрадун, който стига до Тибет, но после продължава към Непал, сега работи като служител към най-големия язовирен проект в Индия на река Сатледж – реката, която бе изиграла своята роля за тримата бегълци към Тибет. (Покъсно Ханс Коп живее в Канада. Вж.

книгата му „Шест пъти през Хималаите“, изд. „Щайгер“, 1989 – бел. съст.)

Няколко пъти Петер Ауфшнайтер прекарва почивката си на планина в Непал със своя английски приятел планинар г-н Хемпсън.

Окончателното му завръщане в Непал е осъществено с помощта на Вернер Шултхес. Това става възможно едва след като Петер Ауфшнайтер завършва работата си към индийската армия, а подновяването на договора вече е невъзможно.

В края на септември 1956 г. Петер Ауфшнайтер напуска Индия. Преди да бъде назначен към ФАО, той прекарва три месеца в Западен Непал заедно с швейцарския геолог д-р Тони Хаген и с французина Абе Борде – също геолог. Те проучват една новооткрита земя, тъй като Западен Непал по онова време още не е или почти не е изследван от западни специалисти. През 1957 г. Ауфшнайтер е приет в швейцарската колония „Хелветас“ в Катманду, т.нар. днес SATA (Swiss Association for Technical Assistance – Швейцарско дружество за техническо подпомагане), като ФАО служител към Обединените нации (с професията си на дипломиран агроном и инженер-геодезист). Той обаче не може да забрави Тибет. Веднъж странства пеша дни наред до северната граница на Непал, до Ганеш Химал, за да погледне от северното му крило, от манастира „Гхум“, надолу към Кийронг – мястото, където се бил запознал с Тибет и с което след почти осемгодишен престой на „Покрива на света“ е трябвало да се сбогува.

Понякога се случва Ауфшнайтер внезапно да срещне в Катманду тибетски познат от времето си, прекарано в Тибет. Поздравите в такива случаи са толкова сърдечни, че околните се спират.

Когато след 20-годишно отсъствие от Европа по време на една почивка Петер Ауфшнайтер за първи път посещава и родното си място Кицбюл, много от неговите приятели му организират сърдечно посрещане.

След връщането си в Непал благодарение на непалския си паспорт той успява да преброеди и изследва широки територии, също и такива, които много приличат на Тибет. Тези пешеходни преходи, продължаващи седмица, не приличат на нито един от днешните трекинг турове. Той пътешества по-скоро като номад, по най-скромния начин както по отношение на скипировката, така и на прехраната, придружен само от един-двама шерпи или непалци. Точно тези райони са достъпни само за непалци, а за чужденците са забранени. В района на Мустанг (Лох Мантанг), непосредствено до тибетската граница, Петер Ауфшнайтер открива в труднодостъпни пещери на 4000 м надморска височина фрески от раннобудисткия период. Професор Джузепе Тучи – един от най-големите познавачи на тибетската културна история, проявява голям интерес към това откритие и му дава много висока оценка.

При изготвянето на картата на Кхумбу Химал (Непал) в мащаб 1:50 000 в рамките на изследователската инициатива „Непал-Хималая“, ръководена от инж. Ервин Шнайдер от Лех на Арл-

берг, Петер Ауфшнайтер е съотговорен за изписването на наименованията на населените места, реките и върховете. Тази карта се изработва в Картографския отдел на Германското алпинистко дружество в Мюнхен и на австрийското алпинистко дружество в Инсбрук.

В по-късни години Петер Ауфшнайтер успява да престои за малко в Тибет. Той е първият човек от комунистическа държава, който стъпва на тибетска земя след китайската окупация. Въпреки че междувремежно са изминали 20 години, хората го разпознават.

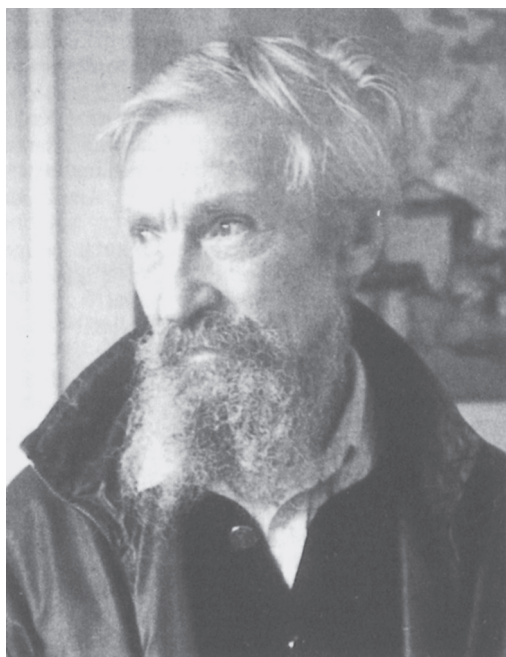
Дългогодишните тежки усилия и лишения вече тормозят все повече

राहदानी नं० ०६६६
श्री प्र को सरकारबाट मिलेको यो राहदानी ली थाउने
श्री मिटर. औफस्चनैटर
श्रीमती
नावालिग सन्तान
नाम _____ जन्मेको मिति _____ छोरा वा छोरी _____
हुनु हुन्छ। यहाँलाई रोकटोक नगरी सरासर जान दिन र चाहिने मदद रक्षा गरिदिन सरोकारवालाहर संग अति लचकीसकार परसथु संभाल्न घनुरोच गर्दछ।
मिति २०२१/४/३/६
The bearer hereof
MR. PETER AUFSCHEIDER
is a citizen of Nepal
The Ministry of Foreign Affairs
request and require in the name of His Majesty's
Government of Nepal all those whom it may
concern to allow the bearer to pass freely without

Петер Ауфшнайтер получава непалско гражданство за заслуги (част от първата страница на чуждестранния му паспорт)

Петер Ауфшнайтер (вдясно) през 1973 г. в Катманду с нотариус Паул Бауер (в средата) и Герхарт Кламерт от фондация „Хималая“, Мюнхен

Петер Ауфшнайтер в Инсбрук, 28 юли 1973 г., няколко седмици преди смъртта му

здравето му. Въпреки това, дори и след пенсионирането си, Ауфшнайтер приема още някои поръчки от непалското правителство, главно за хидрографски измервания.

В последните години от живота си все повече му се налага да прекъсва престоята си в Европа за медицинско лечение, между другото в Мюнхен и Инсбрук. Многобройните трудности са оставили своите отпечатащи.

Главно семейство Бауер в Мюнхен го подслонява по това време. Съпрузите Бауер не само се грижат за неговото здраве, но обсъждат и записват също и изследователските му работи.

Между посещенията си в Австрия, Германия и Швейцария веднъж той отива и до някогашното бойно поле в Доломитите, където през Първата световна война служи в имперския пехотен корпус „Кайзерйегер“.

В края на септември 1973 г. здравословното му състояние се влошава и той вече не може да напуска университетската болница в Инсбрук.

Малко преди смъртта му го питат кои са най-хубавите спомени в живота му. „Когато вървах сам из хълмистите ширини на Тибет“, отговаря той, а очите му се навлажняват. Той знае, че никога повече няма да види Тибет, но в мислите си продължава да живее там. На 12 октомври 1973 г. Петер Ауфшнайтер умира и бива погребан в родния си град Кицбюл.

Ян Бон

ВЪЗПОМЕНАТЕЛНИ СЛОВА

Най-важните вестници, издания на различни организации и др. в Австрия и Германия съобщават за смъртта на Петер Ауфшнайтер. Нотариус Паул Бауер и адвокатът Герхарт Кламерт от фондация „Хималая“ към Съюза на германските автори пишат: „Въпреки непреклонната си воля и много добрата подготовка на лекарите той не можа да се завърне в страната, на която бе посветил живота си. С него си отиват познания за любимия му Тибет, каквито едва ли друг европеец някога е имал.“

Подобни възпоменателни слова имаше в различни страни и континенти, сред които и една дописка от професор Дж. Тучи в превод на немски:

За първи път срещнах Петер Ауфшнайтер в Ахаса по време на моята тибетска експедиция през 1948 г. Заедно с Хайнрих Харер, с когото той бе избягал от един пленнически лагер (те биват изненадани от войната по време на една планинска експедиция), Ауфшнайтер успява да намери приятелски прием в Тибет – една строго неутрална страна. Докато Харер е назначен като ръководител на външния отдел при Суркханг Шапе, на Ауфшнайтер е възложено да започне строежа на една електроцентрала. Той идваше в Ахаса рядко, а аз се възхищавах не само на познанията му по тибетски език и култура, но бях изненадан и от любовта, с която се отнасяше към тибетците. Старателно и с голямо разбиране към всички хора, които срещаше, той изцяло се отдаваше на работата си и проявяваше голям интерес към историята на страната. Ауфшнайтер ми даде направено от него копие на справочник за един храм в Западен Тибет, а също и започна разкопки в близост до работното си място. Доколкото зная, това бе първият опит за археологически проучвания в Тибет. Скоро след това Тибет стана автономна провинция в Китайската народна република. В Индия, където той работеше към Географския топографски институт (Geographical Survey), както и в Непал, където бе назначен за служител на ФАО, имах отново възможността да го срещна. Той беше аграрен инженер, един много образован човек с многостранни хуманистични интереси. Това, което обаче най-много ме учудваше и което най-вече ценях у него, бяха рядката скромност и благодат на духа, както и фактът, че той предпочиташе да е сам, отколкото да е сред други хора. Планините бяха неговата истинска родина, простичките хора – неговата среда. В разговорите ни винаги бяхме единодушни в едно – че за нас, съвременните хора, няма нищо по-ценно от това да стоим настрана

от врявата на модерния свят, в който духът, любовта и разбирателството, както изглежда, са загубени. Той бе жив пример за човек, който в тишината на усамотението, в душевния покой и съзерцанието развива онова усещане за духовна свобода, което Буда издига като идеал за страдащото човечество. Като човек, който бе успял да постигне този идеал, Петер Ауфшнайтер, по мое мнение, бе един от най-интересните и необикновени мъже, които бях срещал по време на дългите си странствания.

Джузепе Тучи

Откъс от писмо на Пема Гялпо, сестрата на 14-ия Далай Лама, до Ян Бон, Дхарамсала, 7 ноември 1973 г:

... Петер Ауфшнайтер бе един прекрасен човек. Той обичаше Хималаите и хората по тези земи. Той ги обичаше по един тих начин и това бе най-прекрасното у него.

Откъс от писмо на Вернер Шултхес, Найроби, 5 ноември 1982 г.:

През всичките трийсет години на моята презокеанска дейност не срещнах друг човек, който като селскостопански експерт в една развиваща се страна да е създавал такива идеални условия и да се е ангажирал толкова безрезервно, колкото Петер Ауфшнайтер в Непал.

ОТ НАНГА ПАРБАТ ДО ВОЕННОПЛЕННИЧЕСКИЯ ЛАГЕР

Август 1939 г.

След двеста мили езда от Гилгит, който се намира във височинния север на Кашмир, спряхме в Шринагар и се настанихме в една от къщите лодки на езерото Вулар. Връщяхме се от Нанга Парбат, високия над 8000 м западен ъглов стълб на Хималаите, където в предходните години множество немски експедиции бяха правили опити за изкачване, две от които завършиха фатално с големи човешки загуби.

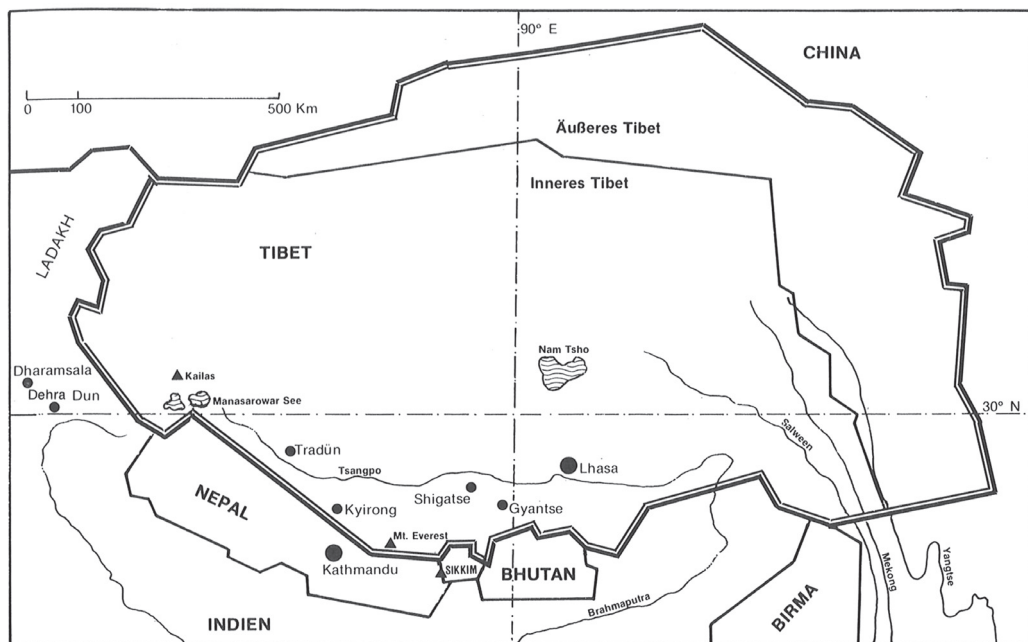
Бяхме изпратени от фондация „Хималая“ към Германското алпинистко дружество, основана през 1933 г. и попаднала под контрола на райхсминистъра на спорта, поради което по-късно често бяхме смятани несправедливо за изявени националсоциалисти.

След няколко дни се отправихме към Карачи, където се оказа, че корабът, който трябваше да ни върне в Европа, не беше пристигнал. На 1 септември с надеждата, че корабът все пак ще се появи, се спуснах към пристанището по улица „Мак Леод“. Тогава изведнъж видях върху една широка бяла стена изписани две единствени думи: „War on!“ – беше започнала Втората световна война. На 3 септември в хотелската ми стая дойдоха шестима полицаи и един познат полицейски офицер, който ме арестува с думите: „Съжалявам, г-н Ауфшнайтер, между

правителството на Негово Височество и Германия е избухнала война! Налага се да Ви арестувам.“

Още от експедицията през 1931 г. до Кангчендзъонга, най-високия планински масив в Сиким, мечтаех някой ден да отида в Тибет. Тогава, изпълнени с голям копнеж, поглеждахме от снежната шапка на този планински исполин надолу към слънчевата долина и обагрените в червено и виолетово хълмове, ширнали се под нас. По онова време по политически причини границите на Тибет бяха почти невъзможни за преминаване. Тибетците не само че отправяха всеки европеец, когото откриеха, но човек рискуваше също така да влезе в конфликт с тогавашните английски власти в Индия. След годините, прекарани зад бодливата тел, се бях научил да ценя свободата над всичко и във военнопленническия лагер отколешните ми мечти за Тибет започнаха да придобиват конкретни форми. Не можех да си представя да остана в Тибет като в една неутрална страна, а и финансовите ми възможности съвсем не бяха достатъчни за дългогодишен престой. Все пак в най-добрия случай се надявах на едно временно пребиваване от около шест месеца.

В бараката в Дехрадун, където след няколко междинни лагера бяхме интернирани, прекарвах доста време в чертаене на карти, седнал в малка дъс-

Границите на Тибет преди китайската окупация

чена ниша на верандата. Често се промъквах през широката осветена ивица ничия земя, обграждаща бараките, за да отида до т.нар. генералско крило, където се помещаваше италианският генерал Маркеше. Той искаше да се присъедини към мен, за да стигне през Тибет и Китай до Япония. От него получих индийски пари и малко златни и сребърни монети в замяна на картите, които му осигурявах. По това време и един йезуитски монах, Карл Каленберг, обяви, че иска да избяга с нас. Освен бивш мисионер в покритите с джунгла територии той беше и най-добрият футболист в целия военнопленнически лагер. Обмисляхме различни начини за бягство и накрая решихме да се измъкнем преоблечени като индийци. На едно място при външните

ограждения на лагера имаше постови, който като обикновен войник нямаше контролиращи правомощия. Там смятахме да напуснем лагера с една дълга стълба, преоблечени като индийски работници.

На 24 юни 1943 г., старателно маскирани „по индийски“ от приятелите ни по съдба, ние преминахме край постовия, без да ни бъде обърнато никакво внимание. След като оставихме зад себе си откритото пространство, се шумугнахме в хралалака и бяхме свободни! През първата нощ се насочихме по стръмния склон към високите части на хребета, върху който се намира големият курорт Мусори. Придвижвахме се нагоре по един тесен рид, когато изведнъж аз се подхлъзнах и полетях надолу към пропастта. Едва

в последния момент успях да сграбча малък храст, предотвратявайки пропадането си дълбоко в бездната. Напредвахме мъчително и бавно, защото можехме да се придвижваме само в тъмнината на нощта, като се сблъскахме с не малко премеждия. Веднъж пътя ни пресече мечка, която обаче моментално изчезна, спускайки се по една гладка, почти отвесна скала. Същата нощ недалеч от поклонническия град Утаркаши реших да заобиколя лежащ на пътя тъмен каменен блок. Препятствието се оказа леопард, който изведнъж скочи с оглушителен рев право в краката ми, а след това се стрелна встрани от пътя и надолу по стръмния склон. Всичко се случи толкова бързо, че няхах време дори да се изплаша.

Седемнайсет дни по-късно бяхме все още доста далеч от тибетската граница. Постепенно започнахме да усещаме силна умора. Един ден, в 13.30 часа, докато преминавахме през градчето Джхала, внезапно бяхме обградени от група мъже и след като не можахме да представим редовни документи, отново бяхме арестувани. След няколко дни към нас се присъединиха Хайнрих Харер и генерал Маркезе – също така заловени и арестувани. Поради присъствието на италианския генерал обаче, ние се наслаждавахме на един вид привилегировано отношение, каквото иначе не бихме могли да очакваме. Вместо в затворнически дупки ние живеехме в удобни бунгала. На едно място дори ни подслониха в държавна гостоприемница, където се хранехме със сребърни прибори и фин

порцелан! След връщането ни в лагера бяхме принудени да излежим на дървени нарове и в единични килии двайсет и осем дни строг тъмничен затвор съобразно Женевската конвенция.

Желанието да избягаме в Тибет все още не ни беше напуснало, но този път искахме да се подготвим по-добре. След известно време порядките в лагера се поразхлабиха. Отново ни разрешиха да правим излети, при условие че няма да предприемаме опити или подготовка за бягство, което все пак не ни попречи да изнасяме неща със себе си и да направим малък склад в гората. Това не остана незабелязано от англичаните и те въведоха проверки, които обаче, както в повечето подобни случаи, не бяха прекалено строги.

Вече над четири години бяхме в плен! Сред все повече затворници трескаво се разпростираше желанието също да опитат късмета си! Някои размислиха и се отказаха, други бяха сериозни в намеренията си и в крайна сметка останахме седем пленници, решили заедно да рискуваме опит за бягство.

Една събота, на 29 април 1944 г., в 14:00 часа, докато почти всички обитатели на лагера дремеха в обедната жега, моментът настъпи. В една от бараките бяхме маскирани като индийци от опитни „експерти по грима“, след което излязохме навън в т.нар. пилешки коридор и преминахме през телените заграждения. Самият аз бях толкова добре дегизиран, че останалите за малко да ме вземат за истински индиец. Трайпел и аз, отново оборудвани със

стълба, вървахме напред, следвани от Коп и Харер, които влачеха тежка намотка от бодлива тел. Следваха ги двамата приятели – Фон Хаге и Магенер, преоблечени като английски офицери, и накрая Затлер, който държеше папка в ръка. Когато достигнахме напречния коридор, „офицерът“ даде сигнал да спрем и започна да сочи насам-натам с офицерското си бастунче. Отвън един сержант точно преминаваше с колелото си. В страничното крило на терасата стояха затворници. Те мълчаливо ни наблюдаваха, въпреки че явно ни бяха разпознали, а и сигурно бяха видели как се промъкваме през бодливата телена ограда. Тъй като не последва нищо, ние продължихме напред. Сега оставаше само да преминем покрай постовия. Още отдалеч забелязах, че войникът ни гледа без капка подозрение, подпрял пушката пред себе си на оградата. Когато минахме край него, той не се и помръдна. Бяхме свободни!

На момента се втурнахме през свободното пространство, след това надолу през обраслия с храсталаци склон и оттам в гората, където си бяхме направили склад. Там се разделихме – двамата „офицери“, фон Хаге и Магенер, искаха да поемат към Калкута, после през фронтовите линии към Бирма и

Япония. Хайнрих Харер първо тръгна сам, докато аз и останалите трима продължихме заедно. Всеки натоварен с по една тежка раница, продължихме пътя си половин час преди полунощ в посока Мусори. На зазоряване устроихме първия си бивак в бодливия гъсталак, който се намираше само на десетина метра встрани от пътя. Всички бяхме в добра форма, така че напредвахме бързо с дълги нощни преходи. Само след пет дни достигнахме до мястото, където след 17-дневен преход бяхме спрени предходната година. Малко преди Ганготри се насочихме директно на север, нагоре в страничната долина на Ядх Ганга. В Неланг (3410 м) към нас се присъедини Хайнрих Харер, а Затлер, на когото височината и изпитанията не му понасяха, се върна обратно. Тъй като нямахме достатъчно хранителни запаси, се наложи да си ги набавим с взлом от заключените къщи на селяните от Ядх. Продължихме пътя си разделени на две групи – Харер и Коп, Трайпел и аз. На 17 май 1944 г. бяхме поздравени от молитвените знаменца на граничния проход Цангчокла (5030 м). За първи път пред нас се ширна високопланинското тибетско плато – събитие, за което често след това щях да се сещам.